

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Setomaa Vallavalitsus
vald@setomaa.ee
Pikk tn 12
Värska alevik Setomaa vald, 64001, Võru maakond

31.07.2025 nr 5.1-3/19738-1

JÄRELEVALVE AKT

I ÜLDSÄTTED

- 1.1. Järelevalve teostamise õiguslik alus: sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) § 157 lõige 3; lastekaitse seaduse (LasteKS) § 38 lõige 6.
- 1.2. Järelevalve teostamisel kontrolliti: Setomaa Vallavalitsuse lastekaitsetöötaja vastavust lastekaitse seaduse (LasteKS) §des 19 ja 20 sätestatud nõuetele, hinnati, kas kohaliku omavalitsuse üksus on loonud tingimused lastekaitse töö tegemiseks ning kontrolliti LasteKSis sätestatud nõuete täitmist.
- 1.3. Järelevalve teostamise koht: Pikk tn 12, Värska alevik, Setomaa vald
- 1.4. Paikvaatluse aeg: 20.05.2025
- 1.5. Järelevalve teostajad: Sotsiaalkindlustusameti (SKA) üldosakonna järelevalve talituse peaspetsialistid Annika Steinberg ja Merlin Veinberg.
- 1.6. Järelevalvemenetluses kasutatud meetodid: paikvaatlus, dokumentide, sh STARi andmete analüüs, kirjalik küsitlemine ja intervjuu.
- 1.7. Järelevalvetoimingute juures osalesid Setomaa Vallavalitsuse sotsiaalosakonna juhataja Elen Kokla ja lastekaitse spetsialist Triinu Limbak.

II JÄRELEVALVE TULEMUSED

SKA tuvastas, et Setomaa Vallavalitsus ei ole järginud järgmisi õigusaktides sätestatud nõudeid:

2.1. **LasteKS § 17 lõige 1 punkt 3**, mille kohaselt on kohaliku omavalitsuse ülesanne abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata lapse abivajaduse hindamine ja lapse abistamiseks meetmete pakkumine.

Lastekaitsetöötaja ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 24274892200, 24275192262 25276031163 ja 25276812429 abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata hinnanud lapse abivajadust.

2.2. **LasteKS § 21 lõige 1**, mille kohaselt tuleb kõigi last mõjutavate otsuste vastu võtmisel, vastu võtmata jätmisel ning otsuste kavandamisel eri võimaluste vahel valimisel välja selgitada lapse huvid ja lähtuda otsuse tegemisel nendest, kui esmatähtsast kaalutlusest.

Lastekaitsetöötaja ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 24274892200, 24275192262 ja 25276812429 lähtunud laste huvidest.

2.3. **LasteKS § 28 lõige 1**, mille kohaselt tuleb enne abivajavale lapsele sobiva meetme kohaldamist hinnata lapse abivajadust.

Lastekaitsetöötajad ei ole kontrollitud menetlustes 24273325729, 24275192262 ja 25276031163 enne teenusele suunamist hinnanud lapse abivajadust.

2.4. **LasteKS § 29 lõige 3**, mille kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus kümne päeva möödumisel abivajavast lapsest teada saamisest tegema otsuse juhtumikorralduse algatamiseks või algatamata jätmiseks või juhtumi edastamiseks pädevale ametiisikule.

Lastekaitsetöötaja ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbritega 24273325729, 24274126022, 24274892200, 24275192262 ja 25276031163 teinud otsust juhtumikorralduse algatamiseks ega algatamata jätmiseks või juhtumi edastamiseks pädevale isikule kümne päeva jooksul peale abivajadusest teada saamist.

2.5. **LasteKS § 29 lõige 5**, mille kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus abivajava lapse abivajaduse hindamisel ja abi osutamisel välja selgitama ja dokumenteerima lapse arvamuse ning lisama selle lapsega seotud kohustuslikule juhtumiplaanile, kui eriseadus ei sätesta teisiti.

Lastekaitsetöötaja ei olnud kontrollitud menetlustes viitenumbri 24274892200, 24275192262, 25276031163 ja 25276812429 välja selgitanud ega dokumenteerinud lapse arvamust.

2.6 **SHS § 144 lõige 1 punkt 8**, mille kohaselt tuleb kohaliku omavalitsuse üksusel kanda STARi sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruses kehtestatud korras andmed lastekaitseseaduse tähenduses abivajava lapse ning abivajava lapse juhtumiga seotud kohtulahendite, toimingute ja menetlustoimingute kohta koosmõjus Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruse § 15 lõikega 2, mille kohaselt tuleb STARi kanda juhtumiga seotud andmed viie tööpäeva jooksul.

Lastekaitsetöötaja ei ole kontrollitud menetlustes viitenumbri 24274126022 kandnud abivajava lapse juhtumiga seotud toiminguid kehtestatud korras STARi.

SKA hinnangul on vajalik nõuete täitmise järelkontroll akti punktides 2.1.-2.5. toodud nõuete täitmise osas. Punktis 2.6 toodud rikkumist ei hinda SKA süsteemseteks, kuna rikkumine esines vaid ühes menetluses. Järelkontroll Setomaa Vallavalitsuses on kavandatud läbi viia peale 31.12.2025.

III JÄRELEVALVEMENETLUSE KOKKUVÕTE

3.1. Setomaa üldandmed ja lastekaitsetöö korraldus

Rahvastikuregistri 2025. aasta 1. jaanuari seisuga elab Setomaa vallas kokku 459 last. Setomaa Vallavalitsus on määranud kolme lapse eestkostjaks. Lastekaitse valdkonda juhib sotsiaalosakonna juhataja. Lastekaitse spetsialistina töötab 0,5 ametikohaga Triinu Limbak, kelle ametiülesannete hulka kuulub juhtumite menetlemine, koostöövõrgustikega suhtlemine, kodukülastuste tegemine ja asendushoolduse korraldamine. Lastekaitsetöö on koondunud ühele spetsialistile, mis tähendab, et töömaht on suur, eriti arvestades, et piirkond on hajaasustusega.

Lastekaitsetöötaja Triinu Limbak omab kõrgharidus ning sotsiaaltöötaja kutset spetsialiseerumisega lastekaitsele. Setomaa Vallavalitsuse noorte heaolu valdkonnaga tegeleb noorte heaolu spetsialist. Setomaa Vallavalitsus kontrollis lastekaitsetöötajatele LasteKS §s 20

sätetatud piirangute puudumist ametniku teenistusse asumisel ning kontrolli teostatakse jooksvalt.

Peamised abivajaduse valdkonnad, millega lastekaitsetöötaja igapäevaselt tegeleb, on seotud abivajavate ja/või hädaohus olevate laste abistamisega, laste ja perede nõustamisega sotsiaalhoolekandelaadsetest küsimustest, asendushoolduse korraldamisega ja koostööga teiste ametiasutustega. Lastekaitsetöö prioriteetideks on olnud keeruliste ja pikaajaliste juhtumite lahendamine koostöös perede ja spetsialistidega, lastekaitserolli määratlemine kaasava hariduse kontekstis, eestkostel olevate laste toetamine ning kogukonna teadlikkuse tõstmine.

Lastekaitsetöö korraldus omavalitsuses hõlmab teenuste pakkumist lastele ja peredele. Setomaa vallas on võimalik saada tugiisikuteenust nii lastele kui ka peredele, sotsiaaltranspordi-, lapsehoiu- ja vaimse tervise teenuseid, kogemusnõustamist, muusikateraapiat ja perenõustamise teenuseid (nt pereteraapia, psühholoog). Koostöös teiste omavalitsustega viiakse läbi maakondlikke sotsiaalprogramme. Maakondlikku koostööd hinnatakse väga heaks. Koostöö toimib Võrumaa Arenduskeskusega ja Punase Ristiga. Koostööpartnerid pakuvad Setomaa valla lastele ja peredele operatiivselt võimalust osaleda erinevates tegevusgruppides (nt Punase Risti suvelaagrid) ning lastevanematele koolitusprogrammis osalemise võimalust (nt „Imelised aastad“ ja vanemahariduse koolitused koostöös Võrumaa Arenduskeskusega).

Hooldus- ja/või suhtlusõigusvaidluste juhtumite puhul pakub Setomaa Vallavalitsus lastele ja peredele nõustavaid teenuseid, tugiisikuteenust, vaimse tervise teenuseid. Abivajavale lapsele ja tema perele on Setomaa Vallavalitsusel võimalik tagada peretöötaja teenust. Hetkel osutatakse peretöötaja teenust neljale lapsele.

Lastekaitsealast teavitustööd tehakse läbi vallalehe ja sotsiaalmeedia. Lastekaitsetöötaja osaleb kogukondlikes tegevustes ning koolitustel koos abivajavate peredega, mis soodustab usalduse ja kontakti loomist. Samuti kaasatakse lastekaitsetöötajat sotsiaal- ning haridus- ja noorsookomisjonide töösse, kus ta jagab oma kogemusi ning saab sisendit kogukonnalt ja komisjonidelt, parandades nii valdkonna nähtavust ja töökorraldust.

Setomaa Vallavalitsuses on lastekaitsetöötajale tagatud võimalus osaleda koolitustel, supervisioonidel ja kovisioonidel.

3.2. Järelevalve menetlus

Järelevalvemenetlus lastekaitsetöö üle algatati 06.05.2025. Järelevalve teostamisel kontrolliti Setomaa Vallavalitsuse lastekaitsetöötajate vastavust Lasteks §des 19 ja 20 sätestatud nõuetele, hinnati, kas kohaliku omavalitsuse üksus on loonud tingimused lastekaitse töö tegemiseks ning analüüsiti lastekaitsetöö menetlusi sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistris (STAR). Järelevalve käigus kontrolliti peamiselt lastekaitsetöötajate tegevust lapse hooldus- ja/või suhtlusõiguse vaidluse perioodil ning lapsele abi osutamist tema heaolu toetavate meetmete kohaldamisega viisil, mis seab esikohale lapse parimad huvid ning parandab lapse ja lapsevanemate vahelisi suhteid.

Setomaa Vallavalitsuse sotsiaalosakonna juhatajale ja lastekaitse spetsialistile saadeti küsimustik. Vastustes kirjeldati omavalitsuse lastekaitsetöö korraldust, pakutavaid teenuseid, lastekaitse prioriteete aastatel 2024/2025 ning laste õiguste ja heaolu tagavaid põhimõtteid. Lisaks anti ülevaade lastekaitse tööprotsessidest hooldus- ja suhtlusõigusvaidluste juhtumite käsitlemise vaates. Järelevalve raames küsiti tagasisidet ka lastekaitsetöö valdkonna koostööpartneritelt, kellest vastas neli. Lisaks toimusid järelevalvemenetluse raames Setomaa Vallavalitsuses 20.05.2025 vestlused sotsiaalosakonna juhataja ja lastekaitsetöötajaga.

3.3. Paikvaatluse ja küsitluste kokkuvõte

Küsitluste kokkuvõte

Lastekaitsealased juhtumid, mis puudutavad suhtlusõigust või hooldusõigust, on viimastel aastatel jäänud alla kümne. Suuremateks takistusteks suhtlusõiguse juhtumites on vanemate

omavahelised suhted, koostöö puudumine ning raskused lapse üleandmise korralduses. Lastekaitsetöötaja aitab vajadusel kohtumiste korraldamisel ja toetab vanemaid üleandmise ettevalmistamisel, kuid vajadusel kaasatakse ka politsei. Lapse ja lahus elava vanema vahelise suhte säilitamisele ja toetamisele aitab kaasa Setomaa Vallavalitsuse lastekaitsetöötaja, korraldades kohtumisi ning vajaduse korral võimaldades sobiva suhtluskeskkonna loomise (nt videokõne, telefoni või e-posti teel). Lastekaitsetöötaja rõhutab, et igasugune kaasamine, sh lapse arvamusega arvestamine, suhtluskorra selgitamine ja vanemate võrdne kohtlemine, peab lähtuma lapse arengutasemest ja heaolust. KOV hindab abivajadust regulaarselt vastavalt vajadusele. Lastekaitsetöötaja praktikas on oluline roll usaldusel, lapse arengu jälgimisel ja toetamisel.

Puudust tuntakse lastekaitse spetsiifilisest juriidilisest nõustamisest ja maakondlikest lastekaitsetöötajate kohtumistest, kus saaks jagada kogemusi, häid praktikaid ja arendada omavahelist koostööd. Koostööd piirkonnapolitsei, Sotsiaalkindlustusameti, kohtu ja Rajaleidjaga on hinnatud heaks. Keerulisemaks on hinnatud koostööd suurlinnadega. Valdkonna juht näeb vajadust ühise eetikaraamistiku loomise järele, mis aitaks professionaalset hoiakut ühtlustada ja koostööd tugevdada.

Paikvaatluse kokkuvõte

Sotsiaalosakonna juhataja osales ametisse astudes Kagu-Eesti sotsiaalprogrammis, mis kestis aasta ja hõlmas igakuiseid kohtumisi juhtide ja sotsiaaltöötajatega. Programm soodustas koostööd teiste piirkondade juhtidega. Lastekaitse spetsialist töötab osalise töökoormusega, kuid piirkonnas on selgelt vajadus suurem. Tööpiirkonna üheks suuremaks väljakutseks on hajaasustus, mis mõjutab teenuste kättesaadavust ja korraldust. Lastekaitsetöös kasutatakse Sotsiaalkindlustusameti nõustamisteenust. Vallas on tööl noorte heaolu spetsialist ning koolides tegutsevad HEVKO-d, psühholoog ja sotsiaalpedagoogid.

Piirkonnas on tehtud mitmeid koostöö algatusi haridusasutustega, sealhulgas toimuvad regulaarsed võrgustikukohtumised ja supervisioonid. Kohtumistel vaadatakse üle laste toimetulek ja vajadused, lepitakse kokku edasised tegevused ning jaotatakse rollid kooli ja lastekaitsetöötaja vahel.

Teenuste osas on kättesaadavad tugiisiku teenused, kuigi peretugiisiku teenust hetkel ei pakuta nõudluse puudumise tõttu. Perenõustamise teenust osutab Kristel Loos, Mikitamäel on saadaval psühholoogi ja muusikateraapia teenused ning Värska kuurordis psühholoogiteenus. Teenuste korraldamine toimub vajadus- ja juhtumipõhiselt. Juhul, kui lapsele on sobivam teenus mõnes teises piirkonnas, siis lepitakse teenusel osalemine koostöös perega kokku. Samuti kasutatakse riiklikku vaimse tervise toetusteenuse rahastust.

Kommunikatsioonitegevustes tehakse koostööd valla kommunikatsioonispetsialistiga. Lastekaitsealast teavet jagatakse läbi kohaliku ajalehe, sotsiaalmeedia, külapäevade, keskustes toimuvate sünnipäevade, laatade ja perepäevade. Piirkondlikud eripärad mõjutavad infovahetust ja koostööd. Kokkuvõttes on sotsiaalosakonna juhataja sõnul töökorraldus toimiv ja lastekaitsevaldkonnas tehtav tegevus läbimõeldud ning kogukonnaga seotud.

Seoses ajapuudusega, supervisioonidel ja kovisioonidel lastekaitsetöötaja regulaarselt ei osale. Lastekaitsetöötaja töötab 0,5 koormusega, kuid tegelik töömaht vastab täiskoormusele. Lastekaitsetöötajal võimaldatakse osaleda tasulistel lastekaitsealastel koolitustel ja supervisioonidel.

Koostööpartnerite küsitluse kokkuvõte

Koostööpartneritel paluti hinnata koostööd Setomaa Vallavalitsusega 10-palli skaalal. Koostöö Setomaa Vallavalitsusega on koostööpartnerite hinnangul 5, mis on SKA järelevalve praktikas keskmisest madalam tulemus. Tagasisidet paluti anda koostöö toimivuse, suhtlemise, töökorralduse ja takistuste osas. Koostöö kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöoga on partnerite sõnul kujunenud mitmeti, kuid üldjoontes iseloomustab seda vähene järjepidevus, piiratud sisuline dialoog ja mitmed koostööd takistavad asjaolud. Oluliseks probleemiks peetakse koostöö

läbipaistmatust ja ebapiisavat infot juhtumite käsitlemisel. Tagasiside juhtumite kohta on sageli üldsõnaline ning puudub arusaam konkreetsetest tegevustest, tähtaegadest või tulemustest. Eraldi rõhutatakse vajadust aktiivsema ja koostööle orienteeritud osaluse järele, eriti olukorras, kus abivajadus on pikaajaline või korduv.

Kokkuvõtlikult peavad koostööpartnerid vajalikuks süsteemset ja järjepidevat info vahetust, selgete rollide määramist ning konstruktiivset suhtlust, et tagada kõigi osapoolte võrdne ja sisuline panus lapse heaolu toetavasse töösse.

3.4. Lastekaitse juhtumite menetlemise analüüs

Järelevalve käigus kontrolliti STARi kantud lastega seotud juhtumite viitenumbritega 24273325729, 24274126022, 24274892200, 24275192262, 25276031163 ja 25276812429 menetlemist.

Lastekaitse juhtumite menetlemise analüüs on edastatud Setomaa Vallavalitsusele 31.07.2025 (nr 5.1-3/19730-1, registreeritud dokumendihaldussüsteemis Delta).

IV TÄHELEPANEKUD/ETTEPANEKUD/SOOVITUSED

Sotsiaalkindlustusamet tuvastas enim puudusi järgmistes valdkondades:

- **Abivajavast lapsest teada saamisel viivitamata lapse abivajaduse hindamine.** Analüüsitud kuuest menetlusest nelja menetluse puhul ei hinnatud lapse abivajadust. Abivajaduse hindamise eesmärk on tagada olukord, kus selgitatakse välja lapse tegelik vajadus ning see on vajalik mõistmaks, milline abimeede on last ja peret kõige enam toetavam ja riske maandavam. Lapse abivajadust hinnates peab lastekaitsetöötaja andma hinnangu lapse füüsilisele, tervislikule, psühholoogilisele, emotsionaalsele, sotsiaalsele, kognitiivsele, hariduslikule ja majanduslikule seisundile; last kasvatava isiku vanemlikele oskustele. Lastekaitsetöötaja või lapsega töötav isik peab lapse abivajaduse hindamisse kaasama lapse ja last kasvatava isiku või lasteasutuse, kus laps viibib.
- **Enne abivajavale lapsele sobiva meetme kohaldamist lapse abivajaduse hindamine.** Nõude eesmärk on tagada, et igasugune tugi- või kaitsemeede, mida lapse suhtes rakendatakse, põhineks tegelikul ja objektiivselt hinnatud vajadusel, mitte eeldustel, oletustel või üksikute asjaolude põhjal tehtud hinnangul. Ühtlasi on hindamise eesmärk saada esmane ülevaade lapse abivajadusest ning teave, kui kiiresti peab sekkuma.
- **Juhtumimenetluse algatamise või algatamata jätmise otsustamine.** Juhtumikorralduse algatamiseks või algatamata jätmiseks ei tehtud otsust kümne päeva möödumisel kolmes juhtumis. Lasteks § 29 lõige 3 sätestab konkreetse tähtaja (10 päeva), mille jooksul peab omavalitsus langetama otsuse. Selline ajapiirang aitab vältida põhjendamatut viivitust abi osutamisel ning tagab lapse õiguse õigeaegsele kaitsele ja toetusele. Abivajava lapse teate vastuvõtmisel tuleb saada juhtumist võimalikult kiiresti selge ülevaade nii kiiresti kui võimalik.
- **Lapse arvamuse välja selgitamine.** Lapsel on arvamuse avaldamise vabadus ja lastekaitsetöötaja peab seda õigust lapsega seotud menetluses järjepidevalt tagama, et kujundada lapsega seotud otsused tema parimates huvides. Lastega töötamisel on üks peamisi põhimõtteid lapse hääle ja lapse arvamuse kuulamine ning kui lastekaitsetöötaja jätab lapse arvamuse kuulamise vahele või tõlgendab seda valesti, on oht teha ekslikke otsuseid. Nimetatud nõue tagab parimal võimalikul moel abivajava lapse arvamuse väljaselgitamise kohustuse täitmise ja sellega võimaluse korral arvestamise ning on tihedalt seotud Lasteks § 21 (lapse huvidest lähtumine) rakendamisega. Soovitame tutvuda [Lapse osalusõiguse rakendamise juhendiga](#).
- **Lapse huvide välja selgitamine.** Lapse huvisid ei selgitatud välja ega lähtutud otsuse tegemisel nendest, kui esmatähtsast kaalutlusest kolme juhtumi puhul. Lapse huvide väljaselgitamise eesmärk on tagada ühiskonnas tervikuna lapse õiguste ja huvidega arvestamine. Tulenevalt lapse suuremast haavatavusest ja täiskasvanutest sõltumisest, ebakindlamast õiguslikust staatusest ning eelduslikult vähematest oskustest ja võimalustest ise oma seisukohti avaldada ja oma õigusi kaitsta, on vajalik, et kõik isikud, kes lapse suhtes otsuseid teevad, pööraksid lapse huvidele erilist tähelepanu kõigi

ülejäänud asjaolude kõrval. Seejuures on äärmiselt oluline, et selgitataks piisava hoolikusega välja, milline otsus on konkreetsetes olukorras lapse huvidel enim vastav.

Lastekaitsetöö tõhustamiseks ja paremaks korraldamiseks soovitab SKA:

- Motiveerida lastekaitsetöötajat pikaajaliselt ametisse jääma, pakkudes konkurentsivõimelisi töötingimusi ja motivatsioonipaketti.
- Tugevdada lastekaitsetöö võimekust ja vähendada ülekoormust. Arvestades, et kogu valla lastekaitsetöö on koondatud ühe 0,5 koormusega spetsialisti kanda, on selgelt ilmnenud vajadus töökoormuse ümberhindamiseks. Kaaluda ametikoha koormuse suurendamist või tugevdada meeskonda lisaspetsialisti või peretöötaja kaasamisega.
- Tugevdada juriidilist tuge lastekaitsejuhtumite menetlemisel – näiteks luua koostöömudel juriidilist tuge osutava teenistuja ja lastekaitsetöötaja vahel või muu juriidiliste teadmistega partneriga, kes toetaks lastekaitsetöötajat keerukate juhtumite lahendamisel.
- Algatada valdkondadevaheline arutelu, kus töötatakse välja ühtsed põhimõtted ja väärtushinnangud hariduse ja lastekaitse koostöös.
- Süvendada kogukondlikku teavitust ja koostööd. Kogukondlik teavitustöö võiks sisaldada temaatilisi infopäevi, koolitusi lapsevanematele, koostööd kohalike koolide ja lasteaedadega ning kohaliku meedia ja sotsiaalmeedia võimaluste tõhusamat kasutamist. Eesmärk on suurendada kogukonna usaldust lastekaitse vastu ja julgustada varajast teavitamist.
- Taotleda keerulisemate juhtumite lahendamiseks SKA laste heaolu osakonnalt nõustamisteenust.

(allkirjastatud digitaalselt)
Annika Steinberg
peaspetsialist (järelevalve)